

PIRMA KNYGA

I

Ji, Keitė Kroi, laukė, kada tėvas ateis, bet jis nesuvokiamai vertė ją laukti, ir kartkartėmis veidrodyje virš židinio ji nutaisydavo tokį irzliai išbalusį veidą, kad jau beveik ketino keliauti sau, taip ir nepasimačiusi su juo. Vis dėlto kaip tik tą akimirką pasiliko; pakeitė vietą, nuo nudrengtos sofos persikėlė į kėslą, aptrauktą blizgančiu audiniu, tuo pat metu — ji patikrino — sudarančiu ir slidaus, ir lipnaus įspūdį. Apžiūrėjo pageltusius grafikos atspaudus ant sienų, pavartė vienišą metų senumo žurnalą, kartu su nedidele lempe spalvoto stiklo gaubtu ir megztu baltu ne itin švariu take-liu pabrėžiantį violetinę pagrindinio stalo staltiesę; o svarbiausia, kartkartėmis ji vis trumpam stabteldavo balkonėlyje, į kurį vedė du pailgi langai. Šiuo rakursu vulgari gatviūkštė teikė ne kažin kokį palengvėjimą nuo vulgaraus kambariūkščio; labiau už viską gatvė jai leido pagalvoti, kad siauri juodi priekiniai namų fasadai, pastatyti pagal standartą, kuris būtų buvęs žemas net ir užpakaliniams, visai neprastai išviešina tokį privatumą. Kambaryje jie buvo just lygiai taip pat, kaip kambarys — šimtas tokių pat ar dar bjauresnių — buvo just gatvėje. Kaskart vėl atsigręžusi vidun, kaskart, kai nekantraudama nusprendavo numoti į jį ranka, ji pasiekdavo vis didesnę gelmę, burnoje jusdama silpną vakarykštį daiktų spinduliuojamą skonį, nusigręžus ir sėkmei, ir garbei. Jei ir toliau laukė, tai iš esmės dėl to, kad prie visos susikaupusios gėdos nepridėtų dar ir baimės, individualaus, asmeninio žlugimo. Jusdama gatvę, jusdama kambarį, jusdama staltiesę, takelį ir lempą, ji šiek tiek didžiavosi, kad nei sprunka, nei meluoja. Visas šis reginys buvo pats baisiausias — ypač jei priskaitysime ir pokalbį, kuriam ji pasiryžo;

o ko daugiau ji čia atėjo, jei ne išvysti tai, kas blogiausia? Ji mėgino nuliūsti, kad nepyktų, bet darėsi pikta, nes nuliūsti nesisekė. Tačiau kur daugiau rasi nelaimę, per daug suvargusią, kad galėtum kuo nors apkaltinti, ir likimo pažymėtą kreida tarsi prasčiokų varžytinių prekė, jei ne tokiuose negailestinguose paprasčiausių bjaurių vakarykščių jausmų ženkluose?

Tėvo gyvenimas, sesers, jos pačios, dviejų prarastų brolių — visa jų namų istorija skambėjo tarsi daili, išraiškinga, vingri frazė, o gal net miuziklas, kuri pirmiausia sukrito į žodžius ir gaidas be prasmės, o paskui, kabodama nebaigta, — į apskritai ne žodžius ir visai ne gaidas. Kodėl žmonės turėjo būti išjudinti šitokiu mastu ir su šitokiu pelningos kelionės nusiteikimu, o paskui sugesti be jokio nutikimo, be priežasties išsitiesti pakelės dulkėse? Atsakymas į šiuos klausimus buvo ne Čirko gatvėje, bet ten šiaušėsi patys klausimai, ir vis stabčiojanti prieš veidrodį bei židinį mergina galbūt vaizdavo lengviausiai pasiekiamą galimybę nuo jų pasprukti. Ar nereikštų bent iš dalies pasprukti nuo „to, kas blogiausia“, kuriame dabar yra pasinėrusi, jei sugebėtų vėl pasirodyti maloni akiai? Ji žvelgė į apmusijusį veidrodį tikrai per daug įdėmiai, kad vien tyrinėtų savo grožį. Pasitaisė juodos tankiaplunksnės skrybėlaitės kampa; pasigražino po ja vešliai krintančius tamsius plaukus; skersakiuodama nužvelgė ir dailiai į šalį nukreiptą, ir tiesiai atgręžtą veido ovalą. Buvo apsirengusi vien juodai, ir tokia spalva kontrastuodama sulygino giedro veido atspalvį, o tamsūs plaukai atrodė harmoningai priderinti. Lauke, balkone, jos akys atrodė mėlynos; viduje, veidrodyje — beveik juodos. Ji buvo daili, bet grožis nebuvo palaikomas daiktais ir priemonėmis; be to, tokia aplinkybė vaidino savo vaidmenį beveik kaskart, kai ji sudarydavo kokį nors įspūdį. Įspūdis išlikdavo, bet, pažvelgus į jų šaltinius, visi kartu jie niekaip nebūtų sudarę visumos. Ji buvo orios laikysenos, bet ne aukšto ūgio, buvo grakšti nejudėdama, traukė akį nebūdama stambi. Liekna ir paprasta, dažnai nešneki, ji kažkodėl visada atsidurdavo

akiratyje — kaip niekas kitas teikė žvilgsniui malonumą. Dažnai su mažiau aksesuarų pasirodydavo labiau „pasipuošusi“ negu kitos moterys, o jei aplinkybės reikalavdavo, ir mažiau pasipuošusi su daugiau, — ji tikriausiai ir pati nebūtų galėjusi paaiškinti tokios savo sėkmės. Tas paslaptis nujautė jos draugai — tie draugai, kurie bendriausiai apibūdindavo ją kaip gudrią, o pasaulis galėdavo tai suprasti ir kaip jos žavesio priežastį, ir kaip pasekmę. Jei blausiame tėvo buto veidrodyje ji būtų regėjusi ką nors daugiau negu savo dailų veidą, galbūt būtų išvydusi, kad pati vis dėlto nėra žlugimo padarinys. Ji neatrodė pigi, nenuolaidžiavo skurdui. Ji pati asmeniškai, ne, nebuvo kreida pažymėta varžytinių prekė. Ji dar nepasidavė, ir nutrūkęs sakinyš, jei ji taps paskutiniu žodžiu, *vis dėlto* baigsis kaip nors prasmingai. Vieną minutę, nors žvilgsnis nekrustelėjo, ji gana akivaizdžiai paniro į mintis apie tai, kaip dar vis dėlto sugebėtų pataisyti padėtį, jei tik būtų vyras. Svarbiausia, ji stvertų į nagus pavardę — brangiąją pavardę, kuri jai taip patiko, nepaisant visos žalos, padarytos nelaimėlio tėvo, ir kurią dar anksti laidoti. Tiesą sakant, už tą kruviną žaizdą ji mylėjo ją dar labiau. Bet ką su ja veikti merginai be skatiko, nebent pamiršti?

Kai tėvas pagaliau pasirodė, ji, kaip paprastai, akimirksniu sumojo, kokios beprasmės būtų bet kokios pastangos ko nors iš jo reikalauti. Jis buvo rašęs, kad serga, taip serga, jog neišeina iš kambario ir turi nedelsiant su ja pasimatyti; o jei tai buvo klastos apmąstai — tikriausiai ir buvo — jis liko abejingas net ir kukliausioms regimybėms, reikalingoms, kad apgaulė pavyktų. Dėl bjaurasčių, kurias vadino savo priežastimis, jis aiškiai norėjo su ja pasimatyti, kaip ir ji pati ryžtingai nusiteikė pokalbiui; bet dabar, matydama, kaip neišvengiamai laisvai jis su ja elgiasi, ji vėl pajuto visą seną maudulį, paveldėtą dar iš vargšės motutės, kad jis nė piršteliu negali prisiliesti negudraudamas. Jokie santykiai su juo negalėjo būti tokie trumpi ar tokie paviršutiniški, kad neliktum vienaip ar kitaip įskaudinta; ir tai nutikdavo, kad ir kaip būtų keista, ne todėl, kad

jis to trokšdavo, — ko gero, jis dažnai jausdavosi nusipelnęs vien tuo, kad to netrokšdavo, — bet dėl to, kad niekada nebūdavo nė menkiausios klaidelės prieš tave, kurios jis galėtų išvengti, nė menkiausios abejonės, kad neturint tvirtybės prie jo visiškai neįmanoma net prisiartinti. Jis galėjo laukti jos ant sofos svetainėje, galėjo gulėti lovoje ir priimti ją taip. Ji džiaugėsi, kad neteko apžiūrinėti tokios intymios aplinkos, bet tai būtų šiek tiek mažiau priminę, kad jame nėra nė lašo tiesos. Toks nuovargis lydėdavo kiekvieną susitikimą; melą jis dalydavo tarsi kortas iš senos taukuotos malkos, lošdamas diplomatijos partiją, kurioje būdavai priversta dalyvauti su juo. Nepatogumas — kaip visada tokiais atvejais — buvo ne tai, kad melagystės būtų labai erzinusios, bet tai, kad ilgėdavaisi tiesos. Galbūt jis serga, ir tau derėtų tai žinoti, bet šiuo atžvilgiu joks pokalbis su juo negalėdavo būti ganėtinais tiesus. Lygiai taip jis galėtų netgi numirti, bet Keitė pagrįstai svarstė, kokiais jo paties pateiktais duomenimis vieną dieną teks remtis, kad tuo patikėtų.

Tuo tarpu jis ne nusileido iš savo kambario, kurį ji žinojo esant virš to, kuriame laukė: jis jau buvo išėjęs iš namų, nors jeigu apie tai užklaustų, jis arba neigtų, arba pateiktų kaip savo vargų įrodymą. Tačiau tuo metu ji jau buvo liovusis jį klausinėti; stojus jo akivaizdon, ne tik atlėgo tuščias irzlumas, bet jis taip kvėptelėjo į tragedijos jauseną, kad po akimirkos jos visai nebeliko. Ne menčiau vargino ir tai, kad jis taip pat kvėptelėjo ir į komiškumą: Keitė beveik patikėjo, kad pastarasis leis jai bent kiek įsitverti tėvo. Jis jau nebebuvo smagus — tiesą sakant, tiesiog buvo per daug nežmoniškas. Jo tobula išvaizda, taip ilgai nešusi jį pasroviui, tebebuvo beveik tobula; bet mergina jau seniai buvo pratusi kiekviena proga ją laikyti savaime suprantamu dalyku. Niekas geriau už tikrovę nebūtų parodę, kokia teisi ji buvo. Jis atrodė lygiai taip kaip visada: oda ir plaukai vien rausvuma ir sidabras, figūra ir drabužiai vien tiesuma ir krakmolais; niekas pasaulyje neatrodė taip nutolęs nuo bet ko nemalonaus. Jis taip pabrėžtinai atrodė esąs anglų džen-

telmenas ir sėkmingas, pastovus, normalus žmogus. Išvystas prie restorano stalo užsienyje, skelbė tik viena: „Kokie tie Anglijos vaikai tobuli!“ Jo akys buvo malonios ir saugios, o balsas, kad ir koks švariai sodrus, patyliukais sakė, jog dar niekada nėra buvęs pakeltas. Gyvenimas jį pasitiko taip pat, pusiaukelėje, o tada taip pat apsigrėžė ir patraukė kartu, įsikibęs už parankės ir su meile leisdamas jam nustatyti žingsnio tempą. Tie, kas jį tik truputį pažinojo, sakydavo: „Kaip jis rengiasi!“ O tie, kas pažinojo geriau, sakydavo: „*Kaip* jis rengiasi?“ Vienintelis dabar dukros akyse šmėstelėjęs juoko spindulėlis buvo absurdiškas akimirką jo sukeltas jausmas, kad yra jo „nužiūrinėjama“ nušiorusiuose namuose. Jam įėjus, minutėlę atrodė, kad namai jos, o jis — jautrus svečias. Jis žadindavo absurdiškus jausmus, nenusakomai maivydavosi, kartais viską apversdamas aukštyn kojomis: šitaip visada būdavo, kai jis ateidavo aplankyti jos motinos, jei tik motina matydavosi su juo. Ateidavo iš vietų, apie kurias jos dažnai nežinodavo, bet Leksam Gardense lankydavosi. Tačiau vienintelė tikra Keitės nekantros išraiška buvo:

— Malonu, kad pasveikote!

— Nepasveikau, brangiausioji, — be galo sunkiai sergu; tai ir įrodo, kad buvau pas vaistininką — tą pasibaisėtiną tipą prie sankryžos. — Taip ponas Krojus parodė sugebą nukreipti nuolankiai jį maldančią ranką. — Geriu kažką, ko jis man sumaišė. Kaip tik dėl to jus ir pasikviečiau — kad pamatytumėt, kaip iš tikrųjų laikausi.

— Oi, tėtuk, aš jau seniai nustojau jus matyti kaip nors kitaip, negu kaip iš tikrųjų laikotės! Manau, dabar jau parinkome tam tinkamiausią žodį: „Atrodote labai gražiai — *n'en parlons plus*.“ Atrodote taip pat gražiai, kaip visada — tiesiog žavingai.

Tuo tarpu jis vertino jos išvaizdą, o Keitė žinojo, kad tėvas neabejotinai visada taip daro; atpažino, tyrė, kartais nepritare tam, ką ji vilkėjo, rodydamas, kad ir toliau ja domisi. Iš tikrųjų gal ir visai nesidomėjo, tačiau ji žinojo esanti faktiškai vienintelis sutvėrimas

pasaulyje, kuriam jis abejingas mažiausiai iš visų. Ji dažnai svarstydavo, kas gi, jam pasiekus šitokią būseną, dar gali teikti malonumą, ir tais kartais grįždavo prie šito. Jam buvo malonu, kad ji daili, kad ji, tam tikra prasme, apčiuopiama vertybė. Tačiau buvo ne mažiau aiškiai pastebima, kad jokio malonumo jam neteikia panašios kito jo vaiko savybės, jei tik jos *buvo* panašios. Vargšė Mariana gal ir daili, bet jam tikrai nerūpėjo. Žinoma, skirtumas tas, kad nors ir kokia gražuolė, jos sesuo — našlė ir beveik vargeta, su keturiais padaužomis vaikais — tokios vertės neturėjo. Paskui ji paklausė, kiek laiko jis praleido savo kambariuose, nors ir žinojo, kaip menkai tai svarbu, kiek nedaug jo atsakymas tikriausiai turės bendra su tiesa. Iš tikrųjų ji nė neišgirdo jo atsakymo, nesvarbu, teisingo ar ne, nes jau suko galvą dėl to, ką norėjo pasakyti pati. Iš tikrųjų todėl ji ir laukė — užgniauzdama menką apmaudo likutį dėl to, kaip jis nuolat nemandagiai elgiasi; dėl viso to, nepraėjus nė minutei, ji viską išpyškino:

— Taip — net ir dabar sutinku kraustytis pas jus. Nežinau, ką galbūt norėjote man pasakyti, ir net jei nebūtumėt parašęs, kitą ar dar kitą dieną būčiau pati susisieksusi. Nutiko visokių dalykų, ir aš laukiau, nėjau pas jus, tik kol galutinai įsitikinsiu. Dabar *įsitikinau*. Kraustysiuosi pas jus.

Tai padarė įspūdį.

— Kur kraustysitės?

— Bet kur. Gyvensiu su jumis. Netgi čia.

Ji nusimovė pirštinaites ir, tarsi būtų atėjusi turėdama planą, atsisėdo.

Lionelis Krojus kaip paprastai atsainiai stoviniavo — svyravo, lyg ieškodamas preteksto lengvai atsitraukti nuo jos žodžių padarinių: ji tuoj pat suprato nepagalvojusi, jei taip galima pavadinti, apie tai, ką bus parengęs jis pats. Jis nenorėjo, kad ji kraustytųsi pas jį, o juolab kad su juo gyventų, ir atsikvietė ją ketindamas bent kiek stilingai ir iškilmingai jos atsisakyti; tačiau iš dalies grožis turėjo

būti tai, kad ji taps jo auka jos pačios abejingumui. Jeigu ji netroškta jo apleisti, tada tai nepavyks nei stilingai, nei iškilmingai. Taigi, jis buvo sumanęs visu kilnumu atsižadėti jos dėl jos troškimų; nieku gyvu nebuvo sumanęs griežtai jos atsiginti. Tačiau jai nė kiek nerūpėjo jo gėda — juto, kaip menkai ją pačią jaudina išmalda. Iš esmės buvo mačiusi tiek skirtingų jo nuotaikų, kad dabar galėjo jį apiplėšti, beveik nejudama prabangios kaltės, keliamos dar vienos jo grimasos. Tačiau jo balse išgirdo suglumusį aiktelėjimą, kai jis ištarė:

— Oi, vaikuti, niekada negalėčiau su tuo sutikti!

— Tai ką tuomet darysite?

— Svarstau, — atsakė Lionelis Krojus. — Jūs gal įsivaizduojate, kad aš negalvoju.

— O tuomet ar nepagalvojote, — paklausė dukra, — apie tai, apie ką aš kalbu? Tai yra, kad esu pasirengusi?

Stovėdamas priešais ją, sunėręs rankas už nugaros, šiek tiek praskėtęs kojas, jis švelniai lingavo pirmyn atgal, pasvirdamas jos pusėn tarsi pasistiebtų ant pirštų galų. Toks vaizdas darė sąžiningai svarstančio įspūdį.

— Ne, nepagalvojau. Negalėčiau. Nenoriu.

Spektaklis buvo toks vertas pagarbos, kad ji iš naujo pajuto, lydimą prisiminimo apie senąją neviltį, namų neviltį, tai, kaip mažai jo išvaizda bet kada, bet kokiomis aplinkybėmis pasakydavo apie jį. Lionelio Krojaus sugebėjimas įtikinti buvo sunkiausias jos motinos kryžius; neišvengiamai daug aiškiau rodomas pasauliui negu ta baisybė, — ačiū Dievui, iš tikrųjų jos nieko nežinojo! — kurią jis padarė. Tam tikra prasme būtent savo būdu jis buvo bailsus vyras, o dar ir negyveno su žmona; tasai tipažas metė tokią pasibjaurėtiną šešėlį ant moters, kuriai jis buvo atgrasus. Ar dėl to, savo ruožtu, Keitė ir pati galėjo pamiršti, kad tam tikra prasme pasirodytų nelengva palikti be draugų tėvą šitokiu veidu ir manieromis? Tačiau jei ji daug ko nei žinojo, nei vaizdavosi, kaip tik tą

akimirką jiedu be žodžių sutarė, kad jam gerai pažįstama būti šitokių galvosūkių objektu. Jei džiugią jaunesniosios dukros laikyseną jis traktavo kaip apčiuopiamą vertybę, tai nuo pat pradžių buvo dar tiksliau apskaičiavęs bet kurios savo savybės vertę. Nuostabiausia buvo ne tai, kad, nepaisant visko, tos savybės jam pasitarnavo; nuostabiausia buvo, kad jos jam dar labiau nepasitarnavo. Tačiau vis tiek, pagal amžinai pasikartojančią melodiją, jos jam tarnavo; tai, kad ji ėmė su juo elgtis kantriai, rodė, kaip jos tarnauja jam net ir šią minutę. Kitą akimirką Keitė aiškiai išvydo, kur link jis pasuks.

— Nejau tikrai norit, kad patikėčiau, jog šitai apsisprendėt?

Jai reikėjo nepamiršti ir to, kur suka pati.

— Tėtuk, rodos, nelabai svarbu, kuo jūs patikėsit. Tiesą saktant, niekada nė neįsivaizduoju, kad jūs kuo nors tikite; juolab, — ji leido sau pridurti, — neįsivaizduoju, kad jumis kas nors tiki. Suprantat, tėve, aš jūsų nepažįstu.

— Ir dabar įsikalėt į galvą, kad galit už tai atsiteisti?

— Varge, ne; visai ne. Apie tai nėra nė kalbos. Jei ligi šiol jūsų nesupratau, tai niekada ir nesuprasiu, ir tai nesvarbu. Man atrode, kad su jumis galima gyventi, bet ne kad jus galima suprasti. Žinoma, aš nė nenutuokiu, kaip jūs verčiatės.

— Nesiverčiu, — beveik linksmai atsakė ponas Krojus.

Jo dukra vėl apsižvalgė aplink, ir galėtų pasirodyti keista, kad išvydo tiek daug, turint galvoje, kaip mažai buvo akiai už ko užkliūti. Buvo matyti bjaurastis — tokia ryški ir apčiuopiama, kad kažkodėl net guodė. Tai buvo terpė, aplinka, ir ta prasme, šiaip ar taip, pasibaisėtinas gyvybės ženklas; tad pagrįstai pakišo jai atsakymą.

— Oi, malonėkit atleisti. Jūs klestėte klestite.

— Nejau vėl tėkšite man į veidą, — maloniai paklausė jis, — kad nenusigalavau?

Keitė nusprendė, kad į tokį klausimą neverta atsakyti; čia ji sėdi dėl tikrų dalykų.

— Žinot, mamytės testamentas patvirtino visus jūsų nuogaštavimus. Ji paliko dar net mažiau, negu baiminosi. Nesuprantam, kaip pragyvenom. Iš viso išeina apie du šimtai per metus Marianai ir du šimtai man, bet aš šimtą perleidžiu jai.

— Oi, jūs silpnavale! — atsiduso tėvas tarsi iš visko mačiusio patirties gelmių.

— Mudviem kartu su jumis, — tęsė ji, — likęs šimtas bus šis tas.

— O iš kur dar prisidursim?

— O jūs pats niekuo negalit prisidėti?

Tėvas dėbtelejo į ją; tada, susikišęs rankas į kišenės ir nusi-gręžęs, stabtelejo prie lango, jos palikto atviro. Ji daugiau nieko nepridūrė — paliko jį su tuo klausimu ir tylą, trunkančia minutę, pertraukiama prekes siūlančio daržovių ir vaisių pardavėjo šūksnių, nešamų vidun švelnaus kovo oro, su vargana saulėkaita, baugščiai nederančia kambariui, ir su jaukiu, tyliu Čirko gatvės dūzgesiu. Tada jis priėjo arčiau, bet taip, tarsi jos klausimas būtų nuleistas negirdomis.

— Nesuprantu, kas jums staiga įgėlė.

— O aš maniau, kad galbūt nujausit. Tačiau vis tiek paaiškinsiu. Teta Modė pateikė man pasiūlymą. Bet kartu iškėlė ir sąlygą. Ji nori mane pasilikti.

— Ir ko gi *dar* ji galėtų norėti?

— Oi, nežinau — daug ko. Nesu toks jau vertingas grobis, — sausokai paaiškino mergina. — Niekada anksčiau niekas nenorėjo manęs pasilikti.

Visada galvojantis, kas pridera, dabar tėvas atrodė dar labiau nustebęs negu susidomėjęs.

— Jums niekas to nesiūlė?

Jis ištarė taip, lyg Lionelio Krojaus dukrai tai būtų neįtikėtina; lyg iš tikrųjų toks prisipažinimas, net ir išsakytas vien tarp tėvo ir dukros, sunkiai derėtų su jos puikia nuotaika ir bendra laikysena.

— Turtingi giminaičiai — ne. Ji man be galo maloni, bet sako, kad mudviem jau laikas suprasti viena kitą.

Ponas Krojus visiškai tam pritarė:

— Žinoma, kad taip — seniai laikas; ir man nesunku įsivaizduoti, ką ji turi galvoje.

— Esate visiškai tikras?

— Oi, neabejokit. Ji nori pasakyti, kad gražiai jumis „pasirūpins“, jeigu nutrauksite bet kokius ryšius su manim. Kalbate apie jos sąlygą. Jos sąlyga, žinoma, yra tokia.

— Na, ką gi, — atsakė Keitė, — tai mane čia ir atginė. Todėl ir atėjau.

Jis gestu parodė, kaip aiškiai tai suvokia; o paskui per kelias sekundes kuo sklandžiausiai viską apvertė aukštyn kojom.

— Nejau tikrai manote, kad mano padėtis leidžia jums pulti į mano glėbį?

Ji luktelėjo, o kai prašneko, atsakė tvirtai:

— Taip.

— Na, tuomet esate menkesnio proto, negu būčiau drįsęs galvoti.

— Kodėl? Jūs gyvenate. Jūs klestite. Jūs žydite.

— Ai, kaip jūs visada manęs nekenėtė, — sumurmėjo jis, vėl mėsliai žvelgdamas pro langą.

— Nė iš tolo nesate vien brangus prisiminimas, — pareiškė ji, tarsi jo neišgirdusi. — Esate pats tikriausias žmogus. Ką tik sutarėme, kad atrodote tiesiog žavingai. Žinot, man regisi, kad — savotiškai — daug tvirčiau stovite ant kojų negu aš. Todėl faktas, kad mudu vis dėlto esame tėvas ir dukra, šiuo metu nieko nereiškia, ir tik jau neimkite čia man tuo baisėtis. Aš maniau, kad tai turėtų paveikti kiekvieną iš mūsų. Kaip ką tik pasakiau, — tęsė Keitė, — aš visiškai neperprantu jūsų gyvenimo; bet, kad ir koks jis būtų, dabar siūlausi jį prisiimti. O savo ruožtu padarysiu dėl jūsų viską, ką galėsiu.

— Mat kaip, — atsakė Lionelis Krojus. Tuomet be galo dėmesingai pridūrė: — O ką jūs *galite* padaryti?

Ji, tai išgirdusi, susvyravo, o jis pasinaudojo tylą:

— Galite vaizduotis esanti — prieš save *pačią* — lyg šauni karžygė, atsižadanti tetos dėl manęs; bet kokia nauda, sakykit, iš jūsų šauniojo žygdarbio man?

Jai toliau neatsakant, jis truputį išsiplėtė:

— Malonėkite prisiminti, kad šią žavingą akimirką neturime tiek, kad galėtume sau leisti neįsitverti bet kokios mums atkištos atramos. Brangiausioji, gražu, kaip ketinate „atsižadėti“! Juk niekas neatsižada šaukšto vien dėl to, kad yra priverstas misti tik sultiniu. O jūsų šaukštas, tai yra jūsiškė teta, malonėkite nepamiršti, iš dailės yra ir mano.

Dabar Keitė pakilo, tarsi išvydusi galą visoms pastangoms, išvydusi daugelio dalykų tuštybę ir nuovargį, ir grįžo prie vargšo juodojo veidrodėlio, su kuriuo bendravo anksčiau. Ten ji vėl pasitaisė dailiai užsidėtą skrybėlaitę, ir iš tėvo lūpų pasigirdo dar viena pastaba — tačiau joje nekantrą spėjo pakeisti pasigėrėjimo pliūpsnis:

— Oi, jūs gražuole! Kam gi jums murkdytis su *manim!*

Dukra atsigrėžė į jį.

— Tetos Modės iškelta sąlyga: kad aš nebeturėčiau absoliučiai nieko bendro su jumis; niekada su jumis nesusitikčiau, nesikalbėčiau ir jums nerašyčiau, niekada nesiartinčiau prie jūsų ir neperduočiau ženklų, visiškai niekaip su jumis nebendračiau. Ji reikalauja, kad jūs tiesiog nustotumėte man egzistavęs.

Visada atrodydavo, kad ponas Krojus — tai buvo vienas iš jo vadinamojo „nenusakomumo“ požymių — vaikšto truputį labiau pirštų galais, tarsi stengdamasis spyruokliuoti, lyg mažumėlę išsižeidęs. Tačiau nebuvo nieko nuostabesnio už tai, dėl ko jis kartais sugebėdavo išsižeisti, išskyrus tai, dėl ko jis kartais neįsižeisdavo. Šiaip ar taip, dabar jis stypčiojo kojų pirštais.

— Labai pagrįstas tetos Modės reikalavimas, brangiausioji, — nedvejodamas pritariu!

Tačiau kadangi ji, kad ir kiek buvo regėjusi, dabar akimirką neprasižiojo, apimta nesveiko jausmo, jis spėjo pratęsti:

— Taigi, tokia jos sąlyga. Bet kokie jos pažadai? Ką tiksliai ji ketina daryti? Turite tuo naudotis, suprantate.

— Turite galvoj, vaizduoti prieš ją, — po minutėlės paklausė Keitė, — kaip labai esu prie jūsų prisirišusi?

— Na, kokią žiaurią neteisingą sutartį jums liepia pasirašyti. Aš — vargšas nelaimėlis senas tėtuisis, kur jau čia bodėsi tokio atsižadėti — su tuo visiškai sutinku. Bet, šiaip ar taip, aš nesu toks jau senas ir nelaimėlis, kad negalėtumėt ko nors išpešti *už* manęs atsižadėjimą.

— Oi, manau, ji galvoja, — dabar jau kone linksmai atsakė Keitė, — kad išpešiu labai daug.

Jis atsiliepė kaip reta paploninęs liežuvi:

— Bet ar ji išvardijo visą sąrašą?

Mergina tęsė spektaklį.

— Manyčiau, daugmaž. Bet daugelis tų dalykų, drįščiau sakyti, man rodosi savaime suprantami — tokie, kuriuos moterys daro viena kitai, ir jūs to nesuprastumėt.

— Kaip visada, visų geriausiai suprantu tai, ko man nereikia suprasti! Bet, paklauskite, ko noriu iš jūsų, — tęsė jis, — tai kad turėtumėt sąžinės pripažinti, jog pasitaikė pasigėrėtina proga; ir, negana to, už ją, šiaip ar taip, po galais, iš tikrųjų turite dėkoti *man*.

— Prisipažinsiu, nesuprantu, — tarstelėjo Keitė, — kuo čia dėta mano sąžinė.

— Tuomet, brangiausioji mergaite, turėtumėt tiesiog gėdytis. Ar žinot, ką jūs visi įrodot, visi jūs, kieti tuščiaaviduriai žmonės kartu? — jis iškėlė klausimą su staiga žavingai užplūdusiu dvasiniu įkarščiu. — Pasibjaurėtinai paviršutinišką mūsų amžiaus moralę. Mūsų suvulgarintame, išprievartautame gyvenime šeimos sentimentai galutinai pašvinko. Kadaisė toks žmogus kaip aš — o tai

reiškia, tėvas kaip aš — tokiai dukrai kaip jūs būtų buvęs nemenka vertybė; kiek žinau, verslo pasaulyje tai vadinama „ištekliumi“. — Toliau jis dėstė mandagiai. — Kalbu ne vien apie tai, ką jūs, jei tinkamai nusiteiktumėte, galėtumėte padaryti *man*, bet ir, ką galėtumėte — tai ir vadinu jūsų proga — padaryti *su* manim. Nebent išties, — kitą akimirką nė nemirktelėjęs tėskė jis, — tai daugeliu atžvilgių tas pats. Jūsų pareiga ir jūsų šansas, jei sugebėsite ją įžvelgti, yra pasinaudoti manimi. Parodyti šeimyniškus jausmus, suprantat, kam aš tinkamas. Jeigu mąstytumėt kaip *aš*, suprastumėt, kad aš dar tikęs — na, daug kam. Tiesą sakant, brangiausioji, — užbaigė ponas Krojus, — iš manęs dar galima išpešti keturkinę. — Atomazga ar, tiksliau, kulminacija šiek tiek prarado poveikį, nes netikėtai atgijo atmintis. Jis prisiminė, ką neseniai sakė dukra. — Nusprendėte atiduoti pusę menko savo palikimo?

Dvejodama Keitė nusikvatojo.

— Ne — nieko aš „nenusprendžiau“.

— Betgi faktiškai ketinate leisti Marianai ją pasiglemžti?

Jie stovėjo vienas prieš kitą, bet Keitė taip tvardėsi, kad nesileistų išprovokuojama, jog jis galėjo tęsti.

— Norite, kad jai atitektų trys šimtai per metus prie to, ką paliko vyras? Ar *šitokia*, — garsiai svarstė tolimasis tokio švaistūniškumo kilmės šaltinis, — jūsų moralė?

Keitė be vargo rado, ką atsakyti.

— Ar jūs manote, kad turėčiau viską atiduoti jums?

Jam aiškiai užkliuvo „viskas“ — taip, kad netgi nulėmė jo atsakymo toną.

— Toli gražu ne. Kaip galėčiau to prašyti, jeigu atsisakau to, ko sakotės atėjusi čia pasiūlyti? Darykite su mano sumanymu, ką sugebėsite; manau, ganėtinai aiškiai jį išsaciau, ir bet kuriuo atveju galite su juo sutikti arba ne. Nepaisydamas to, vis tiek pridursiu, kad jis vienintelis; tai pintinė su visais mano kiaušiniais. Trumpai tariant, šitaip suprantu jūsų pareigą.

Mergina palydėjo tą žodį pavargusia šypsena, tarsi menką akimirką jis būtų pasidaręs groteskiškai regimas.

— Kaip nuostabiai jūs kalbate tokiomis temomis! Manau, nepaliksiu jums jokių abejonių, — tęsė ji, — kad jei pasirašyčiau tetos siūlomą sutartį, jos ir laikyčiausi garbingai, paraidžiui.

— Kurgi, mieliausioji! Kaip tik į jūsų garbę ir apeliuoju. Vienintelis būdas žaisti žaidimą ir *yra* jį žaisti. Tam, kuo jums gali pasitarnauti teta, nėra jokių ribų.

— Turite galvoje, mane ištekinti?

— Ką gi dar galėčiau turėti galvoje? Tinkamai ištekėkite...

— O tada? — paklausė ji po tokio jo delstinio šūvio.

— O tada — ką gi, *aš* su jumis pasikalbėsiu. Atnaujinsiu santykius.

Ji apsidairė ir pasiėmė saulės skėtį.

— Nes nieko pasaulyje taip nebijote kaip *jūs*? Mano vyras, jeigu ištekėčiau, blogiausiu atveju būtų menkesnis siaubas? Jei šitai turite galvoje, tuomet gal tai ir šio to verta. Bet ar šitai truputį nepriklauso ir nuo to, ką turite galvoje, kai sakote, kad turėčiau gauti tinkamą? Tačiau, — pridūrė Keitė, krapštinėdama skėtuko kutus, — nemanau, kad *tikrai* įsivaizduojate jį tokį, kuris įtikintų jus gyventi su mumis.

— Varge, ne — nė iš tolo, — kalbėjo tarsi neįsižeidęs nei dėl jam priskirtos baimės, nei dėl vilties; netgi priimdamas abu dalykus tarsi savotišką intelektualinį palengvėjimą. — Visą jūsų bylą perduodu į tetos rankas. Užsimerkęs priimu jos sprendimą; visiškai pasitikiu bet kuriuo jos parinktu vyru. Jeigu jis įtiks *jai* — šitokiai baisulingai snobei, — įtiks ir man; ir netgi nepaisant to, kad galima neabejoti, jog ji parinks tokį, kuris bus man bjaurus. Man rūpi vien tai, kad darytumėte, kaip ji panorės. Neliksite tokia pasibaisėtina vargšė, brangiausioji, — pareiškė ponas Krojus, — kiek tik tai priklausys nuo manęs.

— Na, tada sudie, tėtuk, — pasakė mergina, pagalvojusi ir

akivaizdžiai nusprendusi nebesileisti į tolesnius debatus. — Žinoma, suprantate, kad tikriausiai atsisveikinu ilgam.

Tuomet jos pašnekovą apėmė vienas šauniausių įkvėpimų.

— Atvirai kalbant, o kodėl ne visam? Nemenkinkite manęs ir supraskite, kad aš nieko nedarau, niekada nesu daręs pusėtinai — kad jei siūlausi jums pranykti, tai prašau paskutinės priešmirtinės kempinės, gerai išmirkytos ir tinkamai prikištos.

Ji atgrėžė į jį dailių veidą ir žvelgė taip ilgai, kad tikrai tarsi paskutinį kartą.

— Aš nežinau, koks jūs esate.

— Nežinau ir aš pats, brangiausioji. Visą gyvenimą veltui stengiausi išsiaiškinti. Aš joks — o gaila. Jei mūsų būtų buvę daug, būtume galėję vienas kitą perprasti, ir tada jau nė neįsivaizduotumėt, ką sugebėtume. Bet dabar tai nebesvarbu. Sudie, mieloji.

Atrodė, kad jis nė nežino, ką ji pamanytų apie bučinį, tačiau kartu savo dvejonės nė kiek nesigėdijo.

O ji netgi delės dar ilgiau, kad prablaivėtų.

— Gaila, čia nėra nieko, kas galėtų — esant reikalui — pasitarnauti kaip liudytojas, kad *tikrai* jums pasakiau esanti pasirengusi atsikraustyti.

— Ar norėtumėt, — paklausė tėvas, — kad pakviesčiau namų šeimininkę?

— Jūs galbūt manimi netikit, — tęsė Keitė, — bet aš tikrai atėjau vildamasi, kad būsite radęs kokią išeitį. Šiaip ar taip, labai apgailestauju, jog turiu palikti jus negaluojančių.

Čia jis nusigrėžė nuo jos, kaip ir pirma, tarsi slapstydamasis įsistebeilijo pro langą į gatvę.

— Leiskite pasakyti — deja, be liudininkų, — po valandėlės pridūrė ji, — kad jums tereikia ištarti vieną žodį.

Į tai jis atsakė vis dar atgrėžęs jai nugarą.

— Jeigu jums neatrodo, kad jį jau ištariau, tada mes kaip reta švaistome laiką.

— Su jumis tetos atžvilgiu elgsiuosi taip, kaip ji nori, kad elgčiausi jūsų atžvilgiu. Teta nori, kad pasirinkčiau. Na, tai ir *pasirinksiu*. Nusiplausiu nuo jos rankas lygiai taip pat.

Pagaliau jis atsisuko.

— Ar suprانتat, brangiausioji, kad man nuo jūsų bloga. Mėginau aiškiai pasakyti, ir tai neteisinga.

Bet ji to tarsi nė neišgirdo; akivaizdžiai per daug stengėsi kalbėti nuoširdžiai.

— Tėve!

— Niekaip nesuprantu, kas jums darosi, — atsakė jis, — ir jei nepajėgiate susiimti, aš — garbės žodis — pats jus priversiu. Įsodinsiu į karietą ir vėl saugiai nugabensiu į Lankaster Geitą.

Ji atrodė užsisvajojusi, lyg nutolusi.

— Tėve.

To jau buvo per daug, ir jis griežtai atkirto:

— Ko?

— Kad ir kaip jums būtų keista iš manęs tai girdėti, jūs galite padaryti man gerą darbą ir suteikti pagalbą.

— Bet ar ne kaip tik šitaip ir mėginau priversti jus pasijusti?

— Taip, — kantriai atsakė ji, — bet visiškai klaidinga prasme. Aš kalbu gryną tiesą ir suprantu, ką sakau. Neapsimetinėsiu, kad prieš mėnesį būčiau tikėjęsis jūsų pagalbos ar prašiusi paramos. Tačiau viskas pasikeitė — štai kas nutiko; man kilo naujų sunkumų. Bet net ir dabar aš neprašau jūsų ką nors „daryti“. Tiesiog prašau manęs neatstumti — nepasišalinti iš mano gyvenimo. Tiesiog prašau pasakyti: „Tuomet taip, jeigu jūs sutinkate, tuomet laikysimės išvien. Iš anksto nesijaudinsime dėl to, kaip ir kur; tikėsime ir rasime išeitį.“ Ir viskas — *tai* būtų geras darbas, kurį galite man padaryti. Aš jus *turėčiau*, ir tai man būtų naudinga. Suprantat?

Jei ir nesupranto, tai tikrai ne dėl to, kad per mažai įdėmiai žvelgė į ją.

— Bėda ta, kad jūs įsimylėjote ir kad teta tai žino, ir — nea-

bejoju, dėl puikiausių priežasčių — širsta, ir tam priešinasi. Na ir gerai! Šiuo klausimu pasitikiu ja užsimerkęs. Prašau, eikite.

Nors kalbėjo nepiktai — greičiau be galo liūdnai, — jis beveik ją išvarė. Jai nespėjus atsakyti, jis, galutinai išreikšdamas tai, ką jautė, atvėrė kambario duris. Giliai nepritardamas, jis vis tiek nestokojo užuojautos.

— Gaila man jos, paikos moteriškės, jei pasikliaus jumis.

Keitė akimirką stovėjo skersvėjyje.

— Man labiausiai gaila ne *jos*, nes, nors daugeliu atžvilgių ji paika, tikrai dar ne pati paikiausia. Turiu galvoje, — paaiškino ji, — jei kalbėsime apie tai, ką vadinate „pasikliauti manimi“.

Jis priėmė tai, lyg ji būtų turėjusi galvoje ką kita, negu tiesiai pasakė.

— Tuomet apgaudinėjate *du* žmones — poniją Lauder ir dar ką nors?

Ji atsainiai papurtė galvą.

— Šiuo metu neturiu tokių ketinimų niekieno atžvilgiu — ir jau tikrai ne ponios Lauder. Jei jūs mane apviliate, — atrodė, kad ji aiškina pačiai sau, — tada nauda bent tokia, kad šitaip viskas paprasčiau. Keliausiu savo keliu — kaip pati jį suprantu.

— Tuomet keliauti savo keliu reikš tekėti už kokio nors šunkaros be skatiko kišenėje?

— Jūs taip mažai duodate, — pasakė ji, — o reikalaujate tokio didelio pasitenkinimo.

Tada jis vėl atsistojo priešais Keitę, tarsi pajutęs, kad jos nepastumdysi, ir, nors šiek tiek dėbsojo, jau seniai buvo pasiekęs praktinę savo galimybių prieštarauti ribą.

— Jei esate tokia puolusi, kad nusipelnėte tetos priekaištų, tuomet esate pakankamai puolusi ir tam, ką sakau aš. Jei negalvojate apie visiškai netinkamą žmogų, ką tada reiškia jūsų šnekos su manimi? *Kas* tasai pasalūnas ubagas? — tęsė jis, Keitei nieko neatsakant.

Kai pasigirdo jos atsakymas, žodžiai buvo šalti, bet raiškūs:

— Jis nusiteikęs žiūrėti į jus kuo geranoriškiausiai. Tiesą sakant, tiesiog nori būti jums malonus.

— Tuomet jis *tikras* asilas! Ir kaipgi jūs tikėtės pataisyti jį prieš mane, — tęsė tėvas, — jeigu jis taip pat nuskurdėlis ir niekam tikęs? Visokių mulkių būna — gerų ir blogų, — o jūs, regis, kruopščiai išsirinkote blogą. Teta *tokius* pažįsta, visa laimė; kaip jau minėjau, visiškai pasitikiu tuo, kaip ji juos vertina; sakau kartą ir visiems laikams — nenoriu nė girdėti apie nė vieną iš jų, jeigu nenori *jį*.

Šitaip prieita prie paskutinio žodžio.

— Jeigu tikrai drįsite nepaklusti mums abiem!..

— Tai kas, tėtuk?

— Tas, brangusis vaikuti, jog manau — kad ir kaip meiliai laikytumėt mane visai nieko nebereiškiančiu, — aš vis tiek dar galiu rasti būdą priversti jus to pasigailėti.

Ji stabtelėjo, rimtai susimąstė, bet neatrodė, kad vertintų šį pavojų.

— Suprantat, jei to ir nepadaryčiau, tai tikrai ne todėl, kad bijau jūsų.

— Oi, jei to nepadarytumėt, — atkirto jis, — galit sau būti kokia tik norit narsuolė!

— Tuomet jūs niekuo negalite man padėti?

Jis parodė, šįkart jau vienareikšmiškai — tai atsivėrė jai tiesiog aikštelėje pavojingų laiptų viršuje, tvyrant keistam laiptinėje niekada neišsisklaidančiam kvapui, — koks tuščias liko jos prašymas.

— Niekada nevaidinau, kad darau daugiau, negu atlieku pareigą; daviau jums geriausią ir aiškiausią patarimą. — O tuomet spragtelėjo jį varanti spyruoklė. — Jeigu jums tai — vien nemalonus, galite eiti pasiguosti Marianai.

Tėvas negalėjo atleisti, kad ji pasidalijo su Mariana menką dalį to, ką joms įstengė palikti motina. Ji turėjo pasidalyti su *juo*.

II

Mirus motinai, ji nuėjo pas ponią Lauder — tam prireikė nemenkų pastangų, kurias dabar prisiminus, jų našta ir skausmas paskatino apmąstyti, kokį kelią nukeliavo nuo tada. Daugiau nebuvo ką daryti — anuose namuose nė skatiko, nieko, vien neapmokėtos sąskaitos, kurios kaupėsi į stirtą, kol šeimnininkė galavosi mirties patale, ir draudimas bet kokiais būdais mėginti prasimanyti pinigų, nes viskas priklauso „palikimui“. Koks bus tas palikimas, net ir geriausiu atveju atrodė gana niauri paslaptis; vėliau paaiškėjo, kad likutis trupučiuką mažiau varganas negu tai, ko jiedvi su seseria baiminosi kelias savaites; bet nuo pat pradžių mergina juto nemenką nuoskaudą, kad viskas saugoma Marianai ir jos vaikams. Ko gi *ji* neva galėtų norėti? Iš tikrųjų ji tiesiog norėjo visko atsisakyti — pamiršti savo interesus, taip dabar neabejotinai būtų ir padariusi, jei į reikalą nebūtų ryžtingai įsikišusi teta Modė. Ir dabar teta Modė kišosi kuo ryžtingiausiai, o kitas dalykas, svarbiausias, buvo tai, kad šiuo požiūriu reikėjo arba su viskuo sutikti, arba visko atsisakyti. Tačiau žiemai baigiantis ji vis tiek vargu ar būtų įstengusi pasakyti, kaip pati galvojo pasirinkusi. Nebūtų pirmas kartas, kai jautėsi privalanti susitaikyti su užgniaužta ironija, su kuria kiti žmonės aiškindavo jos elgesį. Ji dažnai tiesiog jiems nusileisdavo — tiesą sakant, atrodė, kad taip ir reikia gyventi, — rodydavo tokią savo versiją, kokia jiems būdavo parankiausia.

Aukštas, turtingas, sunkiasvoris Lankaster Geito namas anapus Parko ir ilgų Pietų Kensingtono atkarpų visą vaikystę, visą jaunystę jai rodėsi esąs tolimiausia jos migloto jauno pasaulio riba. Jis buvo toliau ir lankomas rečiau negu bet kas kita palyginti glau-

džiame apskritime, kuriuo ji sukosi. Ir dėl nuo seno į akis kritusių griežtų formų atrodė pasiekiamas ilgais, tiesiais, nejuokiais toliais, tobulais gatvių teleskopais, kurie vis ilgėdavo ir tiesėdavo, nors beveik visa kita gyvenime buvo blogiausiu atveju maždaug aplink Cromwellio gatvę, toliausiai — artimesniojoje Kensingtono sodų dalyje. Ponia Lauder buvo vienintelė „tikra“ jos teta, ne dėdės žmona, todėl ir senovėje, ir ištikus didžiajai nelaimei, svarbiausias žmogus, galintis duoti deramą ženklą; atitinkamai mūsų jaunajai merginai susidarė įspūdis, brangintas daug metų, kad minėtu laikotarpiu parodyti ženklai iš tikrųjų niekada nebuvo susiję su esama padėtimi. Pagrindinė šios jaunųjų Kroi giminaitės tarnyba — neskaitant nustatyto kiekio socialinės didybės — atrodė esanti leisti joms susiprotėti, ko jos negali tikėtis. Kai Keitė visa tai apmąstė, geriau nusimanydama, ji niekaip neįsivaizdavo, kad teta Modė būtų galėjusi būti kokia nors kitokia — tuomet jau buvo aiškiai suvokusi, kiek daug kitokių dalykų galėjo būti; tačiau kartu buvo suvokusi ir tai, kad jei jos visos būtų sąžiningai gyvenusios lediniame *ultima Thule* žvarbe ir griežtai nesiartinusios nė per žingsnį, jos taip pat faktiškai nebūtų galėjusios padaryti mažiau. Taigi, galiausiai atrodė sutarta, kad jei ponია Lauder jų nemėgo, tai ne taip smarkiai, kaip jos manė. Šiaip ar taip, kai kartais atvykdavo jų aplankyti, kai reguliariai kviesdavosi jas pas save ir, trumpai tariant, kaip dabar atrodė, kai nuolat elgdavosi su jomis taip, kad kuo dosniau suteiktų seseriai amžiną prabangą jaustis nuskriaustai, jos tikslas būdavo parodyti, kaip smarkiai ji tvardo savo pasidarymą. Toji sesuo, vargšė ponია Kroi, kaip mergina žinojo, visada apmaudžiai ją teisdavo, o vaikus — Marianą, berniukus ir ją pačią — auginu ugdydama tam tikrą požiūrį, kurio praktines apraiškas jie vienas kitame pastebėdavo su pasigėrėjimu. Tas požiūris buvo leisti tetai Modei suprasti, taip pat reguliariai kaip ir jos kvietimai, kad jiems pakanka — ačiū dideliausiai — jų pačių. Bet kaip Keitė vėliau susiprotėjo, visa ko pagrindas buvo

vien tai, kad jiems nepakako *jos*. Jos siūlomi trupiniai turėdavo būti priimami priešgyniaujant, bet iš tikrųjų ne dėl to, kad buvo per gausūs. Jie juos skaudindavo — štai kur kabliukas! — dėl to, kad jų būdavo per mažai.

Pro aukštą pietinį langą, išeinantį į Parką, mūsų jaunoji panelė dabar žvelgė į tiek naujų dalykų — jų skaičius buvo toks didelis (nors kai kurie buvo seni, tik pasikeitę ir, kaip sakoma kitais atvejais, papustyti), kad dabartinis gyvenimas kas savaitę vis labiau atgrėždavo jai įstabaus, nepaprasto nepažįstamojo veidą. Ji sulaukė didingo amžiaus — nes jai atrodė, kad dvidešimt penkerių persigalvoti jau vėlu ir kad bendriausia jos savijauta buvo šioks toks apgailėstavimas, jog anksčiau nieko nesuprato. Pasaulis kitoks — laimei ar nelaimi — nei pradinėse jos išvalgose, ir tai kėlė iššvaistytos praeities jausmą. Jei tik būtų anksčiau susiprotėjusi, galbūt būtų labiau pasiruošusi su juo susidurti. Šiaip ar taip, ji kasdien viską nors atradavo, kartais apie save, o kartais apie kitus žmones. Du tokie atradimai — po vieną kiekvienos kategorijos — pakaitomis labiau už visus kėlė jai nerimą. Kaip niekad anksčiau suvokė, kokie jai reikšmingi materialūs dalykai. Suvokė, o suvokusi rauda, kad jei dabartinis gyvenimas, palyginti su kai kuriais ankstesniais jo aspektais, dabar jai primena sėkmingai „papustytą“ suknelę, tai yra būtent dėl nėrinių ir pakraštėlių, dėl šilko ir aksomo kaspinėlių. Tokie malonumo šaltiniai jai buvo grėsmingai lengvai pasiekiami. Jai patiko žavingi kambariai, paskirti tetos — tiesiogine prasme patiko labiau, negu bet kada gyvenime patiko kas nors kita; ir nebuvo labiau bauginančio dalyko negu nejauki nuojauta, kaip gimnaitė supranta tokią tiesą. Gimnaitė buvo imponantiška — mergina niekada jos deramai neįvertino. Šios prabangesnės sąlygos visur dvelkė ja, nuo ryto iki vakaro; bet ji buvo žmogus, su kuriuo gilėjant pažinčiai — kad ir kaip keistai tai skambėtų — širdis vis tiek daužydavosi kaip pašėlus.

Antrasis didis merginos atradimas — kad poniai Lauder

nelemtieji namai Leksam Gardense toli gražu nebuvo paviršutiniškas rūpestis, kaip tik nedavė ramybės dieną ir nakčia. Keitė visą žiemą valandų valandas stebėjo juo uoliau dėl to, kad leido jas viena; pastarieji įvykiai, paaiškinami jos gedulo, užtikrino šio-kią tokią izoliaciją, o kaimynės įtaka izoliacijoje ją veikė labiau už viską. Sėdėdama toli apatiniame aukšte, teta Modė vis tiek likdavo tokia galinga, kad jautrioji dukterėčia jausdavo baisingą spaudimą. Dabar ji, toji jautrioji dukterėčia, suprato, kad jau seniai buvo pažymėta. Ji suprato daugiau, negu būtų galėjusi paaiškinti žodžiais prie židinio viršuje per visą tamsią gruodžio popietę. Ji suprato tiek, kad dėl to ten ir pasiliko, kartais sukdama begalinius ratus tarp šilku aptrauktos sofutės, jai pastatytos židinio šviesoje, ir didelio pilko Midlseksio žemėlapiu, nusidriekusio po jos langu. Nusileisti žemyn, išeiti iš savo slėptuvės reikštų ateiti pasitikti savo atradimų, pažvelgti jiems į akis arba sprukti nuo jų; o iš tokio aukščio jie atrodė tik tolimos apgulties dudenimas, girdimas gerai aprūpintoje tvirtovėje. Tomis savaitėmis jai netgi kone ėmė patikti tai, kas kėlė įtampą ir stresą: motinos netektis, tėvo žlugimas, sesers nepatogumai, pasitvirtinusios sumenkusios galimybės, o ypač neabejotinai išaiškėjusi būtinybė pripažinti, kad jei pasielgtų, kaip pati vadino, padoriai — tai yra toliau rūpintųsi kitais, — pati liktų visiškai basa. Keitė jautėsi turinti teisę pasiduoti liūdesiui ir sąstingiui; taupė juos, nes jie turėjo galią viską atidėti. Svarbiausia, jie atidėjo pasidavimo klausimą, nors ji kol kas nebūtų galėjusi tiksliai pasakyti, kam turėjo pasiduoti: apskritai visaip kaip pasiduoti — kartais jai rodydavosi šitaip — visa užgožiančiai tetos Modės „asmenybei“. Kaip tik dėl savo asmenybės teta Modė ir buvo imponantiška, o taip viską gožė todėl, kad tirštame, miglotame tvarkingos jos egzistencijos ore neabejotinai vienos dalys buvo išdidintos, o kitos tikriausiai pritemdytos. Ir blausiosios, ir ryškiosios, šiaip ar taip, vienodai rodė tvirtą valią ir kietą ranką. Keitei buvo visiškai aki-vaizdu, kad ją gali praryti, ir jautėsi tarsi drebantis ožiukas, dieną

kitą laikomas atskirai, kol ateis eilė, bet anksčiau ar vėliau neišven-
giamai atsidursiąs liūtės narve.

Tasai narvas buvo pačios tetos Modės kambarys, jos kabine-
tas, jos apskaitinė, jos mūšio laukas, ypatingoji jos scena, išpuošta
veiksmui, įkurdinta apatiniame aukšte, atsiverianti iš pagrindinės
fojė ir mūsų jaunajai moteriai ateinant ir išeinant primenanti sar-
gybinių būdelę ar muitinę. Liūtė laukė — bent tiek ožiukas su-
vokė; žinojo, kad pašonėje yra kšnelis, kurį turi pagrindo tikėtis
būsiant gardų. Tuo tarpu ji pavaizduos nuostabią liūtę, įspūdingai
pasirodys narve ar bet kur; didinga, įspūdinga, ryškiaspalvė, visa
žvilganti, amžinas satinas, raibuliuojančios apyrankės ir žybčio-
jantys brangakmeniai, spindinčios agatų akys, blizgantys varno
juodumo plaukai, nusvidinta oda tarsi gerai prižiūrimas porcelia-
nas, ir tai — tarsi oda būtų per stipriai įtempta — labiausiai buvo
matyti ties linkiais ir kampučiais. Dukterėčia paslapčia sugalvojo
jai pravardę — jos niekam nesakė: įsižaidus vaizduotei, kaip kaž-
kodėl būdinga saliečiams, ji sau pasakodavo apie Turgaus aikštės
Britaniją — aiškiai atpažįstamą Britaniją, bet su plunksnakočiu už
ausies — ir niekaip nerasdavo pasitenkinimo, nesulaukdama pro-
gos prie viso reginio pridėti dar ir šalną, skydą, trišakį ir sąskaitų
knygą. Tačiau iš tikrųjų Keitė nujautė, kad tikrosios galybės, prieš
kurias jai teks stoti, nėra taip lengvai įžvelgiamos paprastame, ben-
drame vaizdinyje; šiaip ar taip, ji kasdien mokėsi pažinti globėją, o
iki šiol geriausiai buvo įsisąmoninusi, kokia klaida pasitikėti ties-
mukomis analogijomis. Britanija turėjo visai kitą pusę, išvesėjusią
filisterės pusę, plunksnotą ir šleifuotą, fantastiškais baldais ir pūp-
sančia krūtine, garbinančią apgaulingus skonio dievus ir kalbančią
su apgaulingomis gaidelėmis balse; vien susimąstyti apie ją būtų
pavojinga klaida. Ši Britanija buvo sudėtinga ir subtili, ne vien ais-
tringa, bet ir praktiška, jos prietarų kapšelis buvo toks pat gilus
kaip ir anoji kišenė, toji, pilna monetų su įspaustu jos atvaizdu, iš
kurio pasaulis geriausiai ją pažinojo. Trumpai tariant, po agresyviu

ir gynybišku fasadu ji vykdė operacijas, nulemtas išminties. Kaip jau užsiminėme, labiausiai mūsų jaunoji panelė aprūpintoje tvirtovėje šiuo metu ją vaizdavosi kaip apgulusį priešą, ir tokiame vaidmenyje ji atrodė grėsminga, nes neturėjo nė menkiausių skrupulų ir moralės. Taigi, šiaip ar taip, vienatvės tyloje ir su jaunatvišku atsainumu Keitė parankiai ją vaizdavosi: tai aiškiai rodė, jog jos povyza prilygo tam tikriems pavojams — tokiems, kad, kaip jau parodėme, jaunesnioji moteris kiūtojo viršuje, neskubėdama leistis, o vyresnioji — apačioje, ir karinga, ir diplomatiška, užėmusi kuo didesnę teritoriją. Tačiau kokie gi buvo tie pavojai, šiaip ar taip, jei ne tiesiog gyvenimo ir Londono pavojai? Ponia Lauder *pati* buvo Londonas, *pati* buvo gyvenimas — apsiausties triukšmas ir mūsų įkarštis. Šiaip ar taip, juk kai ko Britanija ir bijojo; tačiau teta Modė nebijojo nieko — regis, netgi įtemptai mąstyti.

Tačiau tokius įspūdžius Keitė vis tiek taip labai slėpė, kad net vargiai teuzsimindavo apie juos vargšei Marianai, nors dažnų viešnagių tikslas neva ir toliau liko kalbėtis apie viską. Viena iš priežasčių, kodėl nenorėjo galutinai nusileisti tetai Modei, buvo troškimas pasilikti daugiau laisvės įsipareigoti šiai daug artimesnei ir daug nelaimingesnei giminaitei, su kuria teta Modė beveik visai nebendravo tiesiogiai. O štai jos pačios padėties skaudžiausias dieglys buvo kaip tik tai, kad bet koks susidūrimas su seseria nugesindavo jos narsą ir surišdavo rankas, kasdien stiprindamas jausmą, kokį vaidmenį, ne visada pakylėjantį ar mielą, gyvenime gali suvaidinti kraujo ryšys. Dabar ji stojo akistaton su juo, su kraujo ryšiu; atrodė, kad po motinos mirties kaip tik jo įsisąmoninimas ir buvo didžiausias „paveldas“, nesvarbu, kiek to įsisąmoninimo sugėrė ir nusinešė į kapą pati motina. Įkyriai terorizuojantis tėvas, grėsminga nenuolaidžiaujanti teta, bedaliai mažieji sūnėnai ir dukterėčios vertė prigimtinio pamaldumo akordą virpėti kuo gaudžiausiai. Pati sau ji formuluodavo — bet ypač turėdama galvoje Marianą, — kad supranta, prie ko gali privesti kultivuojami

giminystės ryšiai. Manėsi jau labai seniai pasimatavusi tokią atsakomybę; dar tada, kai, būdama antragimė, galvojo, kad pasaulyje niekas neprilygsta Marianai nei grožiu, nei žavesiu, nei protu, todėl neabejotinai negalės prilygti ir laime bei sėkme. Dabar regėjosi kitaip, bet dėl daugelio priežasčių ji privalėjo bent jau vaizduoti galvojanti taip pat. Šio vertinimo subjektė nebebuvo graži, kaip nebebuvo akivaizdžių priežasčių laikyti ją protinga; tačiau gedinti, nusivylusi, demoralizuota, vaidinga ji juo ryškiau ir atkakliau liko Keitės vyresnėlė ir Keitės saviškė. Tvariausias Keitės jausmas jos atžvilgiu buvo tai, kad sesuo gali priversti ją, Keitę, daryti ką nori; ir visada neįaukiame Čelsyje, prie durų namuko, kurio menkos nuomelės norom nenorom negalėdavo pamiršti, prieš užeidama vidun, ji fatališkai savęs klausdavo, ką bus priversta daryti šįsyk. Įžvalgiai pastebėjo, kad nusivylę žmonės pasidaro savanaudžiai; stebėjosi Marianos ramybe — vargšei tokia ramybė buvo vienintelė — savaiame suprantamu dalyku laikyti jos pačios pažemintą antragimės padėtį, į gryną neišsemiamą seserystę sutrauktą gyvenimą. Šitaip žvelgiant, ji egzistavo vien dėl namuko Čelsyje; maža to, moralas, žinoma, buvo toks: kuo daugiau savęs atiduodi, tuo mažiau lieka. Visada kas nors taikosi tave apkramsnoti, ir *tokiems* žmonėms niekada nešautų į galvą, kad jie tave ėda. Tai jie daro nepajusdami skonio.

Nėra didesnės nesėkmės ar bent jau didesnio neįaukumo, toliau samprotavo ji, negu tuo pat metu būti pasirengus ir būti, ir suprasti. Supranti visada, šiuo atveju kai ką kita negu tai, kas esi, bet dėl to nerandi jokios ramybės. Tačiau, kadangi pati Marianai niekada neparodydavo, kas esanti, sesuo puikiausiai galėjo nė nežinoti, ką ji supranta. Pagal savo sampratą Keitė nebuvo veidmainė dorybės prasme, nes atiduodavo save; tačiau buvo veidmainė kvailumo prasme, nes pasilikdavo sau viską, kas nebuvo ji pati. Labiausiai pasilikdavo sau tam tikrus jausmus, apimančius pastebėjus, kaip sesuo instinktyviai nepraleidžia pro ausis nieko, kas

paskatintų ją paklusti tetai; tokia dvasios būseną galbūt labiau už viską žymi, kaip galima nuskursti, kai taip labai sielojiesi dėl turto stygiaus. Teta Mode reikėjo naudotis per Keitę, o kas dėl to nutiks pačiai Keitei, visiškai nesvarbu. Glaustai tariant, Keitė turėjo sudeginti tiltus, kad Mariana gautų naudos; o Marianos troškimas pasipelninti visiškai nepaisė orumo, šiaip ar taip, turinčio priežasčių — jei tik pats būtų galėjęs jas suvokti — laikytis mažumėlę išdidžiai. Todėl Keitė, norėdama išsaugoti deramą išdidumą už abi, būtų turėjusi elgtis savanaudiškai, teikti pirmenybę idealiam elgesiui — betgi nieko nėra savanaudiškiau už jį, — o ne galimybės parankioti trupinėlių keturiems mažyliams. Pasaka, kaip ponija Lauder pasibjaurėjo vyresniosios dukterėčios vedybomis su ponu Kondripu, liko tokia pat pamokoma; neįtikėtinais paikas pono Kondripo — nykios priemiesčio parapijos klebono, visada aiškiai matomo šventeivos — elgesys buvo tiksliai dokumentuotas ir kritikuojamas visiškai nuosekliai. Jis sistemingai demonstravo savo šventeiviškumą, nes, dievaži, daugiau neturėjo ką demonstruoti — visiškai nieko, ką galėtų atgręžti į pasaulį, nė neįsivaizdavo, kaip pridera gyventi ir nekišti nosies į ne savo reikalus. Tetos Modės kritika išliko gana nuosekli; ji ne iš tų, kuriems tokie reikalai pasirodytų menkesnė klaida todėl, kad taip įgyta didesnė privilegija pelnyti gailestį. Ji neatleido, o vienintelė jos prieiga prie rūpesčio jais buvo rūpintis — likusios gyvos prasižengėlės atveju — rimta mažylių falanga, kokia jie dabar buvo. Iš dviejų gedulingų ceremonijų, kurias teta Modė suplakė į vieną, vestuvių ir laidotuvių, ji dalyvavo pirmosiose, o prieš tai dar ir nusiuntė Marianai dosnų čekį; bet šitaip ji vos iš tolo pripažino savo ryšį su ponios Kondrip pasirinktu keliu. Ji nemėgo triukšmadarių vaikų, neturinčių ateities; nemėgo raudančių našlių, nesugebančių ištaisyti savo klaidų; taigi, Marianai pasiekiamą ji padarė vieną iš paskutinių likusių brangenybių, kai netenkama taip daug viso kito, — lengvą dingstį jausti nuolatinę nuoskaudą. Keitė Kroi gerai prisiminė, ką iš to

kitoje srityje išpešė motina; ir tai, kad Mariana akivaizdžiai nesugebėjo skinti apmaudo vaisių, abi seseris pasmerkė beveik vienodai pažemintųjų daliai. Teoriškai, taip, deja, viena iš poros pasidarė nepastebima, bet kita ganėtinai pastebima, kad už tai atsilygintų, kaipgi galima nepastebėti, kad Keitė negali atsiskirti be žiaurios puikybės? Toji pamoka mūsų jaunajai panelei atrodė ypač ryški kitą dieną po pašnekesio su tėvu.

— Neįsivaizduoju, — tąsyk pasakė jai Mariana, — kaip galite galvoti apie ką nors kita, o ne apie siaubingą mūsų padėtį.

— Najau, meldžiamoji, o iš kurgi jums žinoti, — atsakydama pasiteiravo Keitė, — ką aš galvoju? Man regisi, nestinga įrodymų, kiek daug galvoju apie *jus*. Brangiausioji, nė nežinau, apie ką dar čia šnekate!

Į tai Mariana atsakė kirčiu, kuriam pati rengėsi net keliais būdais, bet vis tiek atrėžė taip greitai, kad pasigirdo netikėta gaidelė. Bendrą sesers baimę buvo numačiusi; bet čia grėsmingai išniro atskiroji.

— Na, žinoma, jūsų reikalai — tai jūsų, ir galite sakyti, kad kam jau kam, bet tik ne man pamokslauti. Bet vis tiek, net jei dėl to amžiams nusiplautumėte nuo manęs rankas, šį sykį nenu tylėsiu, kad nemanau jus turint teisę, kai mūsų visų padėtis šitokia, visa tai šveisti lauk.

Vaikai jau buvo gavę vakarienę, kartu ir jų motina, o tetai pavyko išsisukti nuo pietų; abi moterys tebesėdėjo prie trupiniuotos staltiesės, išmėtytų seilinių, nešvarių indų, tvyrant virto maisto kvapui. Keitė ceremoningai paklausė, ar negalėtų mažumėlę praverti lango, o ponija Kondrip be ceremonijų atsakė daryti ką tinkama. Ji dažnai į tokius klausimus sureaguodavo taip, tarsi jie savotiškai atspindėtų tyrą jos mažutėlių esmę. Ketvertukas baisiai bruzdėdamas ir triukšmaudamas išėjo, netobulai prižiūrimas smulkios airės guvernantės, kurią jiems buvo sumedžiojusi teta, jau aiškiai nujaučianti, kad ana patyliukais pasiryžo ilgai nebetęsti

šitokios nevainikuotos kankinystės. Jų motina Keitei — kuri tai laikė tiesiog tapimo jų motina padariniu — dabar reiškė visai ką kita nei švelnioji Mariana iš praeities: pono Kondripo našlė visu ūgiu uždengė aną paveikslą. Ji buvo likusi vos vargana relikvija, menkas prozaiškas jo rezultatas — tarsi būtų buvusi kažin kaip perkošta per jį lyg per aikštingą piltuvą, o tuomet likusi suglamžyta ir niekam tikusi, neturinti nieko savo, vien tai, ką reiškė jis. Mariana įraudo ir kiek sustorėjo, o tai nebuvo džiugūs gedulo požymiai; ji darėsi vis mažiau panaši į bet kokią Kroi, ypač į Kroi, patekusią bėdon, ir nykumu vis labiau panėšėjo į dvi netekėjusias vyro seseris, kurios, Keitės nuomone, ją lankydamo smarkiai per dažnai ir užsibūdavo per ilgai, naikindamos arbatos ir duonos su sviestu atsargas — o Keitė, nepamiršdama buhalterijos knygu, dėl tokių dalykų jaudindavosi. Be to, kalbai pasisukus apie jas, Mariana *tikrai* jautriai reaguodavo, ir artimesniajai jos giminaitei, viską stebinčiai ir svarstančiai, rodydavosi keista, kad kokią nors pastabą apie jas ši priimdavo lyg apie save. Jeigu šitaip būtinai nutinka ištėkėjus, Keitė Kroi būtų suabejojusi pačia santuoka. Bet kuriuo atveju, tai buvo liūdnas pavyzdys, ką vyras — ir dar šitoks! — gali padaryti moteriai. Ji matė, kaip Kondrip porelė remia brolio našlę prie sienos tetos Modės klausimu — o ji, šiaip ar taip, nebuvo *jų* teta; verčia ją, nepaliaujamai maukdamos arbatą, plepėti ir net puikuotis Lankaster Geitu, padaro ją vulgaresnę negu bet kuriai Kroi, regis, galėtų būti lemta tapti šitokiu klausimu. Jos dėstė ir dėstė, įkyriai kartojo, neva Lankaster Geito reikią nepamesti iš akių, ir nepamesti turinti ji, Keitė; taigi, viskas susiklostė taip keistai ar bent jau liūdnai, kad mūsų jaunoji panelė patikėjo pati esanti joms labiau leistinas apkalbų objektas negu jos savo ruožtu jai. Dar gražiau buvo tai, kad jų Mariana nemylėjo. Bet jos buvo Kondrip — jos užaugo šalia rožės, buvo beveik kaip Modė ir Bertis, Kitė ir Gajus. Jos kalbėjo jai apie mirusįjį, o Keitė — niekada;

santykiai buvo tokie, kuriuose Keitė galėjo vien nebyliai klausytis. Ji netgi negalėjo pernelyg dažnai pati sau pastebėti, kad jeigu nuo vedybų nutinka šitaip, tai!.. Todėl nesunkiai galima nuspėti, kad ironiška tokių rezervų šviesa krito tiesiog skersai Marianos įspėjimų lauką.

— Nelabai suprantu, — atsakė ji, — kur tiksliai, jūsų nuomone, glūdi tas mano pavojus. Užtikrinu, neturiu nė menkiausio noro ką nors kur nors „šveisti“. Tam kartui pasišvaistymų man jau gana.

— Norite pasakyti, — Mariana ištraukė reikalą į dienos šviesą, — kad nesitikite ištekėti už Mertono Denšerio?

Keitė akimirką patylėjo, prieš atsakydama į šį klausimą.

— Ar jums regisi, kad jei to norėčiau, privalėčiau jus perspėti, jog spėtumėte įsikišti ir užkirsti man kelią? Ar šitaip jums atrodo? — paklausė mergina. Tada, seseriai toliau tylint, pridūrė: — Nežinau, kodėl išvis prašnekote apie poną Denšerį.

— Prašekau todėl, kad jūs nešnekate. Jūs niekada nešnekate, nors aš juk žinau — štai dėl ko apie jį galvoju. Arba tiksliau, galbūt dėl to galvoju apie *jus*. Jei dar nesupratote, ko viliuosi, apie ką svajoju — kai esu pati šitaip priklausoma, — kokias prasmės dar mėginti jums paaiškinti.

Bet iš tikrųjų Mariana įsikarščiaavo, ir Keitė neabejojo, kad anksčiau apkalbinėjo poną Denšerį su panelėmis Kondrip.

— Jeigu miniu tą žmogų, matyt, dėl to, kad labai jo bijau. Jei jau tikrai norite žinoti, jis man kelia siaubą. Jei jau tikrai norite žinoti, tai aš jo ne tik baiminuosi, bet ir nemėgstu.

— Tačiau jums neatrodo pavojinga jį juodinti man girdint?

— Taip, — prisipažino ponia Kondrip, — atrodo pavojinga; bet kaip kitaip apie jį kalbėti? Drįsiu pasakyti, prisipažinsiu, kad apskritai neturėčiau apie jį kalbėti. Tik kad labai noriu, jog jūs, kaip ką tik sakiau, vieną sykį suprastumėt.

— Ką suprasčiau, brangiausioji?